

Instrukcija

„Musicam sacram“

14. svibnja 1967. god. na početku druge godišnjice provođenja u praksu saborske konstitucije Sacrosanctum Concilium, stupa na snagu toliko očekivana i najavljivana instrukcija »Musicam sacram«. Ona razrađuje načela iz VI glave saborske konstitucije SC o obnovi pokoncilске crkvene glazbe. Instrukciju je potpisao 5. ožujka 1967. na četvrtu nedjelju korizme (Laetare), Jakov kard. Lercaro, tadašnji prefekt Kongregacije sv. obreda i predstojnik »Savjeta« za provedbu konstitucije SC o obnovi liturgije i crkvene glazbe.

Instrukciju MS često su spominjali članovi »Savjeta«, a u liturgijsko-glazbenim revijama najavljivali stručjaci za obnovu crkvene glazbe i liturgijskih obreda. Sv. otac Pavao VI u govoru članovima »Savjeta«, 13. listopada 1966. mnogo očekuje od instrukcije MS, koja će uspostaviti dobre i pravilne odnose između liturgije i glazbe, olakšati slogu u reformi te obnoviti zajedničko nastojanje što ga međusobno pokazuju dvije uzvišene riječi ljudskoga duha: molitva i umjetnost. »Instructio, qua eiusmodi rationi inter liturgicam et musicam intercedenti consuletur, faciliorem reddet eam concordiam et restituet novam quasi sociam operam, quam duae voces sublimes spiritus sibi invicem praebeant: oratio et ars.« (cfr. Ephem. lit. 80 1966/405).

Na instrukciji su dugo i strpljivo radili liturgičari, crkveni glazbenici i biskupi, kao i predstavnici pastoralnog klera čitavog katoličkog svijeta. Nije to bio lak posao, kad znamo koliko je bilo različitih i kontradiktornih mišljenja među predstavnicima ovih triju grupa. Da bi sve uskladili, dvije su godine naporno radili oko prve sheme, i u veljači 1966. predali je »Savjetu« na pregled i odobrenje. »Savijet« ju je dobro proučio i konačno uredio, a Kongregacija sv. obreda odobrila i izdala. Instrukcija je tako postala temeljni kamen na kojem će stajati zgrada obnove i pastoralnog rada u liturgijsko-glazbenim pokoncilskim obnovljenim obredima.

Uputa o glazbi u sv. bogoslužju

Uvod

1. Svetu je glazbu, ukoliko je ona povezana s liturgijskom obnovom, sveti ekumenski II vatikanski sabor pomnjivo razmotrio i osvijetlio njenu ulogu u bogoslužju. O tom je predmetu iznio više načela i propisa u Uredbi o svetom bogoslužju, gdje mu je posvetio čitavu jednu glavu.

2. U sadašnjoj se liturgijskoj obnovi već počelo provoditi ono što je odredio sveti Sabor. Iz novih su pak propisa koji se odnose na uređenje svetih obreda i aktivno sudjelovanje vjernika u njima nastala neka pitanja s obzirom na svetu glazbu i na njenu ulogu u bogoslužju. Stoga se čini da ta pitanja treba riješiti i tako još bolje osvijetliti neka načela Uredbe o svetom bogoslužju u ovom predmetu.

3. Zato je Vijeće za provedbu Uredbe o svetom bogoslužju, po naredbi vrhovnog svećenika, skrbno pretreslo ta pitanja i sastavilo ovu Uputu, koja ne sadrži sve zakone o svetoj glazbi, nego donosi samo glavne propise koji izgledaju da su sada najpotrebniji. Ona je kao neki nastavak i dopuna prve Upute, koju je pripremila isto Vijeće, a odnosi se na pravilno provođenje Uredbe o svetom bogoslužju i koju je ovaj Sveti zbor izdao 26. rujna 1964.

4. Možemo se nadati da će pastiri duša, glazbenici i vjernici rado prihvatiti i provesti ove propise, pa da će složno uznaostojati da se postigne prava svrha svete glazbe, »a to je Božja slava i posvećenje vjernika«.

a) Stoga se svetom zove ona glazba koja je stvorena za obavljanje bogoslužja i koju resi svetost i pravilnost oblika (sv. Pijo X, »Tra le sollec.«, 2).

b) Ovdje se pod imenom svete glazbe razumijeva: gregorijansko pjevanje, stara i nova sveta polifonija sa svojim raznim vrstama, sveta glazba za orgulje i druga dopuštena glazbala te sveto pučko pjevanje, bilo liturgijsko, bilo uopće vjersko (br. 4 Upute od 3. IX 1958).

I. Neki opći propisi

5. Liturgijski čin poprima plemenitiji oblik kad se obavlja pjevanjem, kad zaređeni službenici svakog stupnja vrše svoju službu i kad u njemu sudjeluje puk (čl. 113 Uredbe). Tim se, naime, oblikom ugodnije izražava molitva, jasnije se očituje otajstvo svetog bogoslužja te njegov hijerarhijski i zajednički svojstven značaj, složnim se glasom dublje zahvaća jedinstvo srdaca, sjajem se svetih stvari duše lakše uznose k višim sferama i čitavo slavljenje ljepše iskazuje unaprijed ono bogoslužje koje se vrši u nebeskom Jeruzalemu.

Neka dakle pastiri duša ustrajno nastoje postići takav oblik bogoslužja. Dapače, tu razdiobu službi i uloga, koja je posebno svojstvena svetim činima što se obavljaju s pjevanjem, neka prikladno prenose i na druge obrede bez pjevanja koji se vrše s pukom. Naročito neka paze na to da se opskrbe potrebnim i zgodnim službenicima te da se promiče djelatno sudjelovanje puka.

Uspješnu pak pripremu svakog liturgijskog obreda neka, pod vodstvom upravitelja crkve, složno vrše svi kojih se to tiče s obzirom na obred ili na postoralnu stranu ili na glazbu.

6. Uz dužnu razdiobu i vršenje uloga, kojom »svatko, bio služitelj ili vjernik, vrši svoju službu i čini samo ono i sve ono što na nj spada prema naravi obreda i prema liturgijskim propisima« (čl. 28 Uredbe), ispravno uređenje liturgijskog obreda također traži da se čestito čuva smisao i svojstvena narav bilo koje uloge i bilo kojeg pjevanja. Da se to postigne, u prvom redu treba da se zaista pjeva sve ono što samo po sebi treba pjevati, i to onim načinom i oblikom koje traži njihova narav.

7. Između punog i svečanog oblika liturgijskih obreda u kojima se zaista pjeva što treba pjevati i najjednostavnijeg oblika kod kojega nema pjevanja može biti više stupnjeva, prema tome da li se pjevanju daje više ili manje mjesta. Ipak, kad se izabiru dijelovi koji će se pjevati, neka se ispočetka uzmu oni koji su po svojoj naravi važniji, naročito one koje svećenik ili službenici pjevaju a puk odgovara, ili ih pak imaju pjevati zajedno svećenik i puk. Ostalo, što pjeva samo puk ili samo zbor pjevača, dodaje se postepeno.

8. Kad se god može vršiti izbor osoba za obavljanje liturgijskog čina s pjevanjem, prikladno je da se prednost dade onima za koje se zna da su vještiji pjevanju. Na to posebno treba paziti kod svečanijih bogoslužnih čina i kod onih kod kojih treba izvoditi teže napjeve, ili se prenose putem radija ili televizije (br. 95 Upute od 3. IX 1958).

Ako se takav izbor ne može izvršiti i svećenik ili službenik nemaju prikladan glas za pravilno pjevanje, smije se jedan ili drugi teži dio koji na njih spada izvesti bez pjevanja te ga jasno i glasno recitirati. Ali, neka se to ne čini samo zbog komotnosti svećenika ili službenika.

9. U odabiranju vrste svete glazbe, bilo za zbor bilo za puk, treba se obazirati na sposobnosti onih koji trebaju pjevati. Crkva u bogoslužju ne zabranjuje nijednu vrstu svete glazbe, samo ako odgovara duhu dotičnog liturgijskog čina i naravi njegovih pojedinih dijelova (čl. 116 Uredbe) a ne ometa obavezno sudjelovanje puka (čl. 28 Uredbe).

10. Kako bi vjernici radije i plodnije sudjelovali u bogoslužju, dolikuje da se, koliko je to moguće, oblici bogoslužnih obreda kao i stupnjevi njihova sudjelovanja zgodno mijenjaju prema svečanosti dana i skupova.

11. Neka se ima pred očima da istinska svečanost liturgijskog čina više ovisi od dostojnog i pobožnog obavljanja koje se obazire na cjelovitost dotičnog liturgijskog čina i koje vrši sve njegove dijelove prema njihovoj vlastitoj naravi negoli od vještijeg pjevanja i većeg sjaja ceremonija. Ti su koji put poželjni, kad postoje mogućnosti da se izvedu dolično, ali bi bilo protiv istinske svečanosti liturgijskog čina, kad bi oni naveli da se neki sastavni dio tog čina ispusti, promijeni, obavi nedolično.

12. Samo Apostolskoj Stolici pripada pravo odrediti opća glavna načela koja su kao temelj svete glazbe, i to prema pravilima iz predaje i naročito prema Uredbi o svetom bogoslužju. To uređenje u određenim granicama spada također i na nadležne krajevne, zakonito ustanovljene, biskupske skupove ili na biskupa (čl. 22 Uredbe).

II Tko ima udjela u liturgijskim obredima

13. Liturgijski su čini bogoslužje Crkve ili svetog puka koji je okupljen i uređen pod vodstvom biskupa ili svećenika (čl. 26 i 41—42 Uredbe; čl. 28 Uredbe o Crkvi). U tim činima posebno

Instrukcija MS ne zadržava se odviše na rubrikama ni rubricističkim propisima, niti ih juridički precizira. Kao i konstitucija SC, ona postavlja opća načela prema kojima se u raznim liturgijsko-glazbenim prilikama moramo ravnati. »Littera occidit, spiritus autem vivificat.« Većinu odredaba u obnovljenoj liturgiji i crkvenoj glazbi predložili su liturgičari, crkveni glazbenici i pastoralni kler, a mnoge su uzete iz prijašnje liturgijsko-glazbene prakse. Svi su ovi principi u instrukciji MS skupljeni u jedno organsko tijelo i u autentičnoj ediciji poređani logično, tako da se u praksi možemo lako snalaziti i njima služiti. Precizni su i jasni, ali nipošto stereotipno juridički ukočeni. Svečana služba Božja poslije II vatikanskog sabora može se obaviti na više načina uz aktivno sudjelovanje svećenika, službenika oltara, pjevačkog zbora i skupa vjernika. To ovisi o stupnju svečanosti i mogućnosti sudjelovanja, o pastoralnoj razboritosti...

Odredbe u instrukciji MS pružaju sasvim nove mogućnosti primjena u bogoslužju. Opet se uvodi respozonzorijalno pjevanje psalama kod promjeljivih dijelova svete mise (proprij), koje je tokom stoljeća potpuno iščezlo (kod ulazne pjesme, introita, ostala je samo antifona i jedan stih psalma sa Slava Ocu). Kod pjesme iza poslanice (gradual) ostala su dva stiha psalma ili pak antifona, aleluja i jedan stih psalma. U prikaznoj (offertorij) i pričesnoj pjesmi (komunij) imamo samo antifonu, a psalam se uopće više ne pjeva.) Liturgijska obnova (instrukcija MS) želi opet uvesti tradiciju iz prvih stoljeća kršćanstva: da pobožni skup vjernika pjeva — ponavlja — antifonu nakon svaka dva stiha odgovarajućeg psalma što ga pjeva pjevački zbor ili nekoliko pjevača. Tako će kršćanski puk aktivno sudjelovati i kod pojedinih dijelova svete Mise koji su karakteristični za dotičnu svetkovinu ili godišnje razdoblje crkvene godine.

Često puta treba tradiciju u pojedinim slučajevima mijenjati, što više i dokinuti kad to traži ozbiljan razlog da bi novi obredi zasjali čistijim i punijim sjajem. Nepromjenljivi misni dijelovi (ordinarij) imaju svoju posebnu fizionomiju, funkciju, narav, značaj: »Gospodine...« je pokajnički zaziv, »Slava« veličanstven himan, »Vjerujem« svečana ispovijest vjere, »Svet« uzvišena aklamacija, a »Jaganjče« ponizna molitva. Prema svojoj specifičnoj ulozi u svečanosti liturgiji, ti dijelovi moraju poprimiti i odgovarajuće glazbeno ruho da bi mogli donijeti potpuniji unutarnji duhovni plod. Da se postigne taj duhovni plod, moraju aktivno sudjelovati svi: svećenik sa službenicima oltara, pjevački zbor, puk Božji.

Instrukcija MS želi da se načela u njoj izložena protumače i razjasne vjernicima, pjevačima i svećenicima te im se tako približe njihov duh i unutarnja snaga. Još više: pjevanje ulazi

u misterij svetih čina: »Tim se na ime oblikom ugodnije izražava molitva, jasnije se očituje otajstvo svetog bogoslužja...« (MS, br. 5). Liturgijska obnova — instrukcija MS — želi da »Očenaš« i »Svet« pjevaju svi. Svećenik, pjevački zbor i prisutni vjernici. »Očenaš« je Gospodnja molitva, a »Svet« svečani završetak predslavlja, uzvišene molitve što je svećenik pjeva neposredno prije »Svet«. To bi moralo biti zaista oduševljeno i živo pjevanje svih prisutnih, gdje se u jedan glas združuje nebeska i zemaljska Crkva. Lijepo je da svi prisutni vjernici, čitava kršćanska zajednica, koju predvodi svećenik uz pomoć pjevačkog zbora, recitira ili pjeva »Vjerujem« i da tako svi zajedno ispovijede svoju živu vjeru. U tome neka ih nitko ne zamjenjuje, pa ni pjevački zbor. Neka se nastoji prakticirati da koji put i veličanstveni himan »Slava« otpjevaju svi zajedno.

Instrukcija MS jest kao most između crkvene glazbe prije II vatikanskog sabora i glazbe koju želi pokoncilska liturgijska obnova. Ona hoće da iz žive tradicije remek-djela crkvene glazbene prošlosti niknu plodonosni pupoljci novih oblika liturgijske glazbe.

Instrukcija posebno naglašava moć i snagu pjevanja kod svečanih i običnih svetih obreda. Pjevanje podiže pobožnost i hrani vjeru vjernika; zato neka se i više puta pjeva kod svetih misa istoga dana, a osobito nedjeljom: »Ne može u svetom bogoslužju biti ništa svečanije ni ugodnije od skupa u kojem svi svoju vjeru i pobožnost izražavaju pjevanjem« (MS, br. 16). Pjevanje nije samo vanjski sjaj, nego čin vjere, izražaj ljubavi i pobožnosti. Zajedničkim pjevanjem u crkvi vanjsko i nutarnje jedinstvo vjernika postaje dublje, dijalog između Boga i ljudi življi a vjera djelotvornija.

Saborska konstitucija SC iz 1964. godine postavlja načelo da crkveni pjevački zbor nije dio klera, kako se dotada smatralo, nego dio skupa vjernika. Instrukcija MS rasvjetljuje ovo načelo još dublje i jasnije te klerikalna uloga zbora pomalo iščezava. Ideju da crkveni pjevački zbor nije dio klera, nego skup vjernika, naziremo već u enciklici Pija XII »Musicae sacrae disciplina«: »Skupina muževa i žena ili djevojaka može pjevati liturgijske tekstove za svečane mise...« (MSD, br. 36). Žena ili djevojka ne može primiti svete redove kojima se postaje klerik, zato nije mogla ni sudjelovati u crkvenom pjevačkom zboru koji je bio dio klera. Poslije II vatikanskog sabora crkveni pjevački zbor nije zbor klerika, već skup vjernika u crkvi kod svečane službe Božje, zato u njemu danas mogu pjevati i ženske osobe. Time važnost i uloga crkvenog pjevačkog zbora ne gubi nimalo na svojoj uzvišenoj dužnosti, već se, štoviše, njegovo polje rada proširuje. Prema odredbama instrukcije MS, osim vlastitog repertoara što ga pjevački zbor mora izvoditi za vrijeme službe Božje,

mjesto dobivaju svećenik i njegovi službenici zbog primljenog sv. reda, a zbog službe koju vrše ministranti, čitač, tumač i oni koji pripadaju pjevačkom zboru (čl. 29 Uredbe).

14. Skupljenom skupu predsjedava svećenik koji predstavlja Kristovu osobu. Svi treba da pobožno slušaju riječi što ih on pjeva ili glasno govori, kao riječi izrečene u ime čitavog svetog puka i svih prisutnih (čl. 33 Uredbe).

15. Vjernici vrše svoju liturgijsku ulogu kad pružaju punu, svjesnu i djelatnu suradnju koju traži sama narav liturgije i na koju, na temelju krštenja, kršćanski puk ima pravo i dužnost (čl. 14 Uredbe).

Ovo pak sudjelovanje:

a) u prvom redu treba da bude nutarnje, da naime vjernici svoju pamet usklade s onim što izriču ili slušaju, i da sudjeluju s nesekom milosti (čl. 11. Uredbe),

b) mora biti i izvanjsko, to jest ono koje će kretnjama i držanjem tijela, usklikima, odgovorima i pjevanjem očitovati nutarnje sudjelovanje (čl. 30. Uredbe).

Neka vjernici također budu poučeni da slušajući ono što službenici ili zbor pjevaju nastoje nutarnjim sudjelovanjem svoju pamet dizati k Bogu.

16. Ne može u svetom bogoslužju biti ništa svečanije ni ugodnije od skupa u kojem svi svoju vjeru i pobožnost izražavaju pjevanjem. Neka se stoga to sudjelovanje puka koje se očituje pjevanjem skrbno promiče na ovaj način:

a) Neka u prvom redu obuhvati usklike, odgovore na pozdrave svećenika i službenika kao i na molitve u obliku litanija, i osim toga pripjeve i psalme, umetnute verse ili odgovore što se ponavljaju, pa himne i kantike (čl. 30 Uredbe).

b) Neka se zgodnom poukom i vježbom puk neprestano postepeno privodi sve većem pa i punom sudjelovanju u onome što spada na nj.

c) Neke pjesme puka — naročito ako vjernici još nisu dovoljno poučeni ili ako se nešto pjeva višeglasno — mogu se prepustiti samom zboru, uz uvjet da se puk ne isključi od drugih dijelova koji spadaju na nj. Ne smije se odobriti običaj da se samom zboru prepusti sve pjevanje čitavoga »proprija« i čitavoga »ordinarija«, a da se puk posve isključi od pjevanja.

17. U svoje doba neka se obdržava i sveta šutnja (čl. 30 Uredbe). Po njoj vjernici ne samo što se ne smiju smatrati strancima i nijemim gledaocima liturgijskog čina nego se nutarnjim raspoloženjem još jače uključuju u otajstvo koje se slavi. To će raspoloženje poteći iz slušanja Božje riječi, iz izvedenih pjesama i molitava, kao i iz duhovnog sjedinjenja sa svećenikom koji izvodi svoje dijelove.

18. Neka se između vjernika posebnom brigom izvježbaju u svetom pjevanju članovi vjerskih društava laika, da onda oni što uspješnije podržavaju i potiču puk u sudjelovanju (br. 19 i 59 Upute od 26. IX 1964). Neka se upućivanje puka u pjevanje vrši revno i strpljivo zajedno s liturgijskim odgojem, prema dobi, staležu, načinu života i stupnju vjerske izobrazbe, i to već od prvih godina odgoja u osnovnim školama (čl. 19 Uredbe; br. 106—108 Upute od 3. IX 1958).

19. Zbog liturgijske službe koju vrši, posebno treba spomenuti zbor ili glazbenu »kapelu« ili »scholu«.

Prema propisima svetog sabora koji se odnose na liturgijsku obnovu, njihova je zadaća porasla i postala još važnijom. Imaju se, naime, brinuti da pravilno izvode dijelove koji na njih spadaju, i to prema različitim vrstama pjevanja, kao i da promiču sudjelovanje vjernika u pjevanju.

Stoga:

a) neka takvi zborovi ili kapele ili schole budu, i neka se skrbno njeguju, naročito u stolnicama i drugim većim crkvama, kao i sjemeništima i u redovničkim odgojnim zavodima,

b) prikladno je da se — makar i maleni — zborovi ustanove i u manjim crkvama.

20. Za sjajniji oblik svetih čina treba sačuvati glazbene kapele koje se nalaze u bazilikama, stolnicama, samostanima i drugim većim crkvama, i koje su tokom stoljeća zaslužile velike pohvale što su čuvale i gajile glazbeno blago neprocjenjive vrijednosti. One se upravljaju svojim prihvaćenim pravilima koje je pregledao i odobrio Ordinarij.

Zborovođe tih schola i upravitelji crkava neka ipak nastoje da se puk uvijek pridruži u pjevanju, barem u lakšim dijelovima koje treba da on izvodi.

21. Gdje ne postoji mogućnost da se ustanovi niti malen pjevački zbor, treba se naročito pobrinuti da budu barem jedan ili dva čestito izvježbana pjevača koja će predvoditi barem jednostavnije napjeve, a puk će onda sa svoje strane prihvaćati. Na taj će način oni vjernike zgodno voditi i podržavati.

Dobro bi bilo da takav pjevač bude i u crkvama koje imaju svoje zborove, i to za one obrede kod kojih zbor ne može sudjelovati, a ipak dolikuje da se obave nekom svečanošću, dakle i pjevanjem.

22. Prema odobrenim običajima naroda i drugim okolnostima u pjevačkim zborovima mogu biti muški i djeca, ili samo muški, odnosno sama djeca, ili muški i ženske, dapače — gdje je zaista takav slučaj — i same ženske.

23. Vodeći računa o rasporedu svake pojedine crkve, neka se zbor pjevača smjesti tako:

a) da se jasno vidi njegov značaj, to jest da je dio okupljene zajednice vjernika i da ima posebnu ulogu,

b) da lakše obavlja svoju liturgijsku službu (br. 97 Upute od 26. IX 1964),

c) da njegovim članovima bude omogućeno puno, tj. sakramentalno sudjelovanje kod mise.

Kad su u pjevačkim zborovima i ženske, neka se smjeste izvan svetišta.

24. Uz glazbeni odgoj treba članovima pjevačkog zbora pružiti i prikladnu liturgijsku i duhovnu pouku tako da pravilnim izvođenjem svoje liturgijske uloge ne samo pružaju veći sjaj svetom činu i vrlo dobar primjer vjernicima nego da iz toga proistječe i duhovno dobro samih članova.

25. Da se lakše postigne ta stručna i duhovna izobrazba, neka pomognu dijecezanska, nacionalna i internacionalna društva za svetu glazbu, a naročito ona što ih je odobrila i više puta preporučila Apostolska Stolica.

26. Svećenik, zaređeni službenici i ministranti, čitač i članovi pjevačkog zbora kao i tumač neka svoje dijelove izvode na lako shvatljiv način, tako da puku, kad to traži obred, olakšaju odgovaranje i učine ga što prirodnijim. Dolikuje da svećenik i službenici bilo kojeg stupnja svoj glas sjedine s glasom skupa vjernika u svemu što spada na puk (br. 48 Upute od 26. IX 1964).

(slijedi nastavak)

on u crkvi mora predvoditi i podržavati vjernike u liturgijskom pjevanju.

Još jedan vrlo važan momenat naglašava instrukcija MS: »neka se najvećom brigom čuva i promiče blago svete glazbe« (cura de servando thesauro musicae sacrae, SC, br. 114). Uvođenjem narodnog jezika u liturgijske čine Crkva se nije odrekla bogate tradicije »blaga svete glazbe«. Ona želi i u pokoncilsko doba, u obnovljenoj liturgiji, ukrasiti svoje bogoštovne čine i ovim remek-djelima visoke umjetničke vrijednosti. U provođenju novih namisli treba paziti na zdravu i plodonosnu evoluciju te pravilno tumačiti i cijiniti crkvenu glazbenu predaju. Liturgijska i glazbena obnova donosi sa sobom potpuno novi pravac i smisao glede bitnog pojma crkvene glazbe.

Glazba nije samo vanjski sjaj i ukras nego jedan od sastavnih dijelova svetih obreda, i to neophodni dio, »pars necessaria«, svečanog liturgijskog čina. Ona postaje temeljem u obnovljenoj liturgiji, osobito kad narod pjevanjem sudjeluje u bogoslužju. To će sudjelovanje biti od velikog pastoralnog značenja. Glazbu i tekstove treba probrati da narodu budu što pristupačniji te vjernicima vjerske istine prikažu na jednostavan a ipak umjetnički doličan način. Zato je nužna iskrena suradnja i duboko razumjevanje među glazbenicima, liturgičarima i pastoralnim radnicima. Potrebno je uskladiti zahtjeve unutarnjeg značenja naravi liturgijskog čina sa psihološkim osjećajima današnjeg čovjeka za oblike crkvene glazbe, a tako i s nutarnjim razlozima koji su doveli do suvremene obnove. Najvažnije od svega jest svakodnevno unutarnje proživljavanje značenja ovih svetih liturgijskih čina.

***

Za sada je najpotrebnije stvoriti nove umjetničke i pučke glazbene oblike koji će na potpuniji, svečaniji i aktivniji način veličati božanski kult. To ima izvirati jednako iz osjećaja pobožnih duša kao i iz pravila visoke umjetnosti i znanstveno izrađenih novih obreda. Crkva će se radovati — a instrukcija MS postiči postavljeni cilj — ako liturgičari, crkveni glazbenici i pastoralni radnici koji rade na obnovi liturgijskih obreda stvore nove i bolje oblike kojima će vjernici iskrenom dušom i zanosno čistim srcem hvaliti Boga te iz tih oblika crpsti duhovnu korist. Neka nova zgrada zajednički obnovljenih liturgijskih obreda bude harmonijski nastavak divne predaje kako bi bila puna Božje milosti i odraz njegove ljepote.

Andelko Milanović